

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta tělesné výchovy a sportu

Motivace v horolezectví:

analýza motivace Reinholda Messnera

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Slávek Vomáčko, Ph.D.

Vypracovala:
Jarešová Tereza

Praha 2010

Abstrakt :

Motivace v horolezectví: analýza motivace Reinholda Messnera

Cíle: Na základě studia literatury shromáždit poznatky o motivaci (hierarchie potřeb, flow), narativní psychologie a nejen biografických faktech o Reinholdu Messnerovi. Hlavním cílem je narativní analýza a interpretace jeho vybraných příběhů .

Metody: V mé práci jsem použila metoda analýzy, deskripce a komparace. Metoda analýzy byla aplikována jak ke zpracování literárních pramenů, tak ve zpracování rozboru a interpretace jednotlivých příběhů. Metoda komparace byla použita v porovnání obou příběhů. Metoda deskripce byla využita v teoretické části v práci se získanými poznatky.

Ve vybraných textech jsem se zaměřila na fenomény: motivace, osobnost, hodnoty, postoje, struktura myšlení, flow a cíle.

Výsledky: Messnerova motivace k překonávání sebe sama na hranici vlastních možností se jeví jako velmi silná. Tento “vnitřní motor” představuje základní rys jeho osobnosti. Motivaci čerpá z potřeby formovat sám sebe, z poznání svého já a z naplňování vizí či vytyčených cílů. Tyto nevšední zážitky mu přinášejí uspokojení, rozvoj jeho já, sebepoznání, možnost hluboké sebereflexe a poslední v řadě uznání či též společenské postavení. Dovednosti nabyté v horách jako např. odhad situace (instinkt), neustálá analýza prostředí, přizpůsobení se situaci a schopnost správného úsudku využívá dle mého názoru velmi efektivně i v běžném životě.

Klíčová slova: motivace, flow, cíle, narativní psychologie, narativní analýza, narativní interpretace

Abstract

Motivation in mountain-climbing: analysis of Reinhold Messner's motivations

Objectives: To collect findings about motivation (hierarchy of necessities, flow), narrative psychology and not only biographical facts about Reinhold Messner. The main objective is the narrative analysis and interpretation of some of his stories.

Methods: In my work, I have used the analytical, descriptive and comparative method. Analytic method has been applied for elaborating of literal sources, and during working up on the analyses and interpretation of the particular stories. Comparative method has been used during comparing of both stories. Descriptive method has been used in the theoretical part of the work, while dealing with the gained knowledge. In the chosen articles, I have focused on: motivation, personality, values, approaches, structure of thinking, flow and objectives.

Results: Messner's motivation to overcome himself on limit of his possibilities seems to be very strong. This "inner engine" is an essential feature of his personality. He draw the motivation from need to shape himself, from knowledge of himself and from infilling the visions or traced targets. These extraordinary experiences bring him satisfaction, development of himself, self-knowledge, opportunity of deep self-reflection and the latest in row concession or social status. In my opinion, he uses his abilities from mountains for example skills acquired in the mountains such as the judgment of the situation (instinct), continuous analysis of the environment, assimilation to the situation and the ability of correct judgment very effectively in daily life.

Key words: motivation, flow, aims, narrative psychology, narrative analysis, narrative interpretation

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Motivace v horolezectví: analýza motivace Reinholda Messnera napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 15. 4. 2010

Tereza Jarešová

Bibliografická citace

JAREŠOVÁ, Tereza. Motivace v horolezectví: analýza motivace Reinholda Messnera: *Bakalářská práce*, Praha: Karlova Univerzita, Fakulta tělesné výchovy a sportu, Katedra sportů v přírodě, 2010. Počet stran: 58. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Slávek Vomáčko, Ph.D.

Obsah

1. Úvod	6
2. Metodologie bakalářské práce	8
3. Štěstí a smysl života	10
3.1. Cíl jako směr lidského jednání	10
3.2. Motivace.....	11
3.2.1.Hierarchie motivů podle Maslowova	
12	
3.3. Stav plynutí – flow	13
4. Narativní psychologie, narativní výzkum a narativní analýza	16
4.1. Narativita, narativní pravda a narativní identita	16
4.2. Význam a hledání žánru v životních příbězích	18
4.3. Určení žánru a jeho aspekty.....	20
4.3.1. Klasické žánry dle Freye in Chrz (2005) a Čermák (2005)	
20	
4.3.2. Aspekty žánru in Chrz, Čermák (2005)	
21	
4.4. Narativní analýza a interpretace textu	22
5. Reinhold Messner.....	24
6. Analýza příběhů	28
6.1. Nanga Parbat s bratrem.....	28
6.2. Sólo výstup bez kyslíku na Mount Everest.....	33
6.3. Porovnání příběhů	40
7. Závěr	42
8. Použité zdroje	44
8.1. Publikace.....	44
8.2. Elektronické publikace.....	45
9. Přílohy	46

1. Úvod

Mým hlavním motivem pro výběr tématu „*Motivace v horolezectví: analýza motivace Reinholda Messnera*“ je obdiv k horolezcům, kteří jsou schopni dosáhnout hraničních výkonů a přežít. Vždy jsem si kladla otázku: „Co je k tomu vede?“. Mám dobrodružnou duši, ale asi se nikdy neodpoutám od běžného života, abych se dokázala ponořit sama do sebe a do přírody, která mě obklopuje, naplno. Kdy nastal bod zlomu, že mohli „utéct“ od běžného života? Jak to dokázali? Co je k tomu vede? Nejen tyto, ale i mnoho dalších otázek se mi honí hlavou při načítání zážitků a příběhů z cest dobrodruhů. Má přirozená zvědavost a zároveň jistá blízkost k tématu mě vedly ke zpracování motivace v horolezectví u Reinholda Messnera, jenž opakovaně překonává sám sebe a neúnavně objevuje hranice svých možností. Pro analýzu jeho motivace jsem využila znalostí narativní psychologie resp. narativní interpretace. Jedná se o práci s příběhy, které svou originální narativitou mohou v kontextu se skutečností pomoci odhalit více o osobnosti, jež je vytvořila. S tímto způsobem práce, který mě velmi oslovil svou přirozeností, jsem se setkala během svých studií v rámci hodin volitelného předmětu arteterapie. Důležité je podotknout, že neexistuje jediná správná a možná interpretace textů, ale vždy se jedná o vyvíjející se proces.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola pojednává o smyslu a štěstí života. Jinými slovy, co nás vede k tomu, abychom dělali, co děláme. Jaká je lidská motivace. Podrobně se zabývá složkami motivace a zároveň představuje dva koncepty pohledu na motivaci (fenomén flow, Maslowa hierarchie potřeb).

Druhá kapitola představuje narativní psychologii. Blíže seznamuje čtenáře s jejími základními pojmy a principy. Zároveň představuje teoretické podklady pro interpretaci textů.

Třetí kapitola komplexně představuje osobnost Reinholda Messnera, jeho životní příběh a významné momenty, které ovlivnily popřípadě nasměrovaly jeho život. Zároveň představuje hlavní Messnerovy zásady či ideje a tvoří důležitý základ pro interpretaci textů. Umožňuje náhled do příběhu v celkových souvislostech.

Čtvrtá kapitola se zabývá podrobnou analýzou dvou zásadních životních příběhů Reinholda Messnera. Jde o první setkání s horou přesahující osm tisíc metrů, které skončilo tragédií, a o sólový výstup na Mount Everest bez kyslíku, jenž se dá považovat za jeden z Messnerových životních horolezeckých vrcholů. Po podrobné analýze každého příběhu zvlášť, s důrazem na analýzu motivace, následuje srovnání obou textů – zážitků a jejich dopadu na Messnerovu osobnost.

2. Metodologie bakalářské práce

Tato bakalářská práce si klade tři cíle:

- Shrnout poznatky o narativní psychologii a osobnosti Reinholda Messnera.
- Komparace analýz vybraných příběhů
- Odpovědět na otázky:
 - a) Jaká je Messnerova motivace k překonávání sebe sama na hranici vlastních sil?
 - b) Odkud čerpá Messner svou motivaci?
 - c) Co mu tyto nevšední zážitky přinášejí?
 - d) Dopad do běžného života?

Z výše uvedených cílů vyplývají následující úkoly:

- Zpracování dosavadních poznatků o problematice narativní psychologie.
- Vytvoření osobnostního medailonku Reinholda Messnera.
- Analýza, interpretace a komparace textů.

Informace pro bakalářskou práci budu získávat zejména z odborných článků, knih, internetových stránek a na osobních konzultacích s Mgr. Petrem Štěpánkem, který se problematikou interpretace textů již několik let zabývá. Šíře vybraného tématu mi umožňuje se koncentrovat na jediný cíl, kterým je snaha nahlédnout na motivaci výjimečného člověka, kterým je Reinhold Messner. Bakalářská práce se pokusí zodpovědět otázku, kde a v čem získává Messner svou motivaci a vůli ke svému životu dobrodruha.

V analýze budu sledovat žánr příběhu spolu s jeho dějovou linií (vzestupy a pády); dějové linie (množství prolínajících se příběhů, postřehů); způsob prezentace spolu se strukturou myšlení vedoucího k úspěchu; hodnoty vystupující z příběhu; vnímání reality versus vnímání vlastní osoby. Dalším bodem mé pozornosti bude

způsob prožívání těchto dvou výprav v dimenzi flow fenoménu, kdy se Messner nacházel in flow a kdy mimo tuto ideální křivku prožívání. V závěru analýzy porovnáám oba texty a pokusím se poukázat na kontrast mezi těmito příběhy z hlediska motivace jako komplexu faktorů rizika – následky – motivace, dále na analýzu myšlení a v neposlední řadě na zkušenosti spojené s vývojem osobnosti.

Komparace textů bude realizována formou přehledně zpracované tabulky zaměřující se na žánr příběhu, figury, linku příběhu, fenoménu flow, osobnost a motivaci.

Závěrečná část strukturovaně shrne zásadní rysy Messnerovy osobnosti a jeho motivace.

Osobnost Reinholda Messnera jsem si vybrala z důvodu jeho originálního způsobu vyprávění, dále z důvodu respektu i obdivu k jeho osobě i životní cestě a v neposlední řadě je dobrá dostupnost jeho příběhů. Vydává pravidelně knihy o svých cestách a nevšedních zážitcích doplněné o jeho vlastní úvahy o životě, lezení aj.

3. Štěstí a smysl života

Co je štěstí? Jaký je smysl života? Tyto dvě otázky je možné si klást stále dokola. Avšak najít jednu jedinou konkrétní odpověď je nemožné. Tato kapitola blíže shrnuje celý mechanismus jevů, které ovlivňují lidské vnímání štěstí. Jedná se o složitý kruh provázaností, do kterého se prolínají dle Kováče in Křivohlavý (2006):

- Kultura, prostředí, výchova
- Biologické vlivy, dědičnost
- Sebeutváření, psychická regulace

Smysl života byl definován několika autory (Csikszentmihaly, Reker a Wong, Klinger, Baumeister, Frankl aj.), kteří na tento fenomén pohlíželi z různých úhlů pohledu. Obecně by se dalo říci, že smysl života nastává v situaci, kdy lidské vědomé jednání směřuje pro jedince k hodnotnému cíli. Hnací silou pro takové jednání je jeho vůle na základě pochopení řádu, soudržnosti a účelu vlastní existence. Výsledným efektem tohoto jednání je tělesná a duševní spokojenost. Svým způsobem definice částečně obsahuje též pojem štěstí. Je možné předpokládat, že člověk je šťastným, pokud našel či participuje na smyslu života.

Následující text se bude věnovat důležitým jevům, které ovlivňují lidské jednání, jakožto nástroj pro utváření smyslu života. Jedná se o navzájem se ovlivňující jevy, jako jsou cíle, motivace, hodnoty, postoje, osobnostní předpoklady, stav plynutí – flow.

3.1. Cíl jako směr lidského jednání

Cíle směřují člověka k určité činnosti a zároveň jsou základním předpokladem motivace. Jedinec vždy jedná v rámci svého záměru, který se pro danou chvíli stává jeho žádoucím a vytouženým stavem světa. V pojmu cíl jsou zahrnuty nejen „mety“, kterých chce člověk dosáhnout, ale zároveň představuje i odpověď na otázku: „Kým chci být?“ Je pro něho charakteristické, že reprezentuje spíše možnosti nežli skutečnost (důležitá je cesta k cíli, nikoli jen jeho dosažení) a že je osobní (odráží

osobnostní předpoklady, hodnoty, postoje, zkušenosti).

Lidské jednání je vědomé a směřuje k budoucímu cíli. Během procesu úspěšného jednání jedinec přijímá odpovědnost za volby cesty či za rozhodování vedoucí k jeho naplnění. Dále přijímá hodnoty, které jsou determinovány výběrem cíle. Neposlední v řadě by měl jedinec jednat flexibilně při překonávání překážek, odolat a uchovat si vůli cíle dosáhnout.

Člověk je k cíli tažen a zároveň mu cíl poskytuje zpětnou vazbu. Právě pro zpětnou vazbu je důležitá cesta k cíli, z ní může plynout osobnostní růst, zisk nových zkušeností či možnost sebereflexe. V lidském životě je hlavní cíl doplněn řadou cílů dílčích. Příkladem dílčího cíle v horolezectví může být překonání obtížného lezeckého úseku v rámci výstupu na vrchol hory. Jeho překonání není přímo hlavním cílem, ale pokud by toto horolezec nezvládl, neocítl by se nikdy na vrcholu. Dílčí cíle umožňují náhled na hlavní cíl ze vzdálenější perspektivy.

Je-li užito pojmu jednání, zahrnuje záměrné činnosti vedoucí k vědomému cíli. Jednání je provázeno emocionální a motivační složkou.

3.2. Motivace

Motivace je hybným motorem lidského chování. *Motiv je vnitřní činitel, který člověka vede k aktivitě* (Říčan, 2005, str. 177), též se dá říci, že jí udává směr a sílu neboli energii. Motivace ovšem není jedinou veličinou ovlivňující lidské jednání. Na druhé straně je též významná kompetence organismu, která zahrnuje genetické předpoklady jedince (např.: paměť, inteligence, pozornost, fyziologie těla aj.). Pro úspěšné dosažení zvoleného cíle je nutné, aby ani jedna z veličin nebyla nula. V takovém případě je výsledný postup směrem k cíli také roven nule. Například pro talentovaného horolezce, který absolutně ztratil motivaci k lezení, není reálné dosáhnout například vítězství v závodech, protože to není jeho cílem. Naopak pro velmi motivovaného horolezce k vítězství bez fyzické zdatnosti též není možné dosáhnout úspěšného cíle. Obě tyto veličiny se navzájem ovlivňují, jedna není bez druhé myslitelná.

Jak již je patrné z předcházejícího odstavce, každá motivace směřuje k nějakému cíli neboli subjektu, jehož dosažení uspokojí motiv. K cíli jednající člověk zaujímá jistý postoj, který odráží hodnotu, kterou mu přidělí. Z toho vyplývá, že motivaci nelze hodnotit jen podle síly, ale že se pod tímto pojmem též skrývají lidské hodnoty, cíle a postoje. Tyto tři veličiny retrospektivně ukazují směr i cíl motivace. V mé praktické části se budu věnovat analýze motivace Reinholda Messnera v horolezectví. Nicméně jak již bylo uvedeno výše, nelze motivaci odstříhnout od ostatních jevů, protože se jedná o ucelený systém navzájem provázaných veličin. Z těchto důvodů se budu též soustředit na Messnerovy cíle, hodnoty a případně postoje v interpretaci jeho příběhu.

Motivy lze dělit, jak uvádí Říčan (2005), na primární a sekundární. Primární motivy jsou na základě biologických potřeb a nazývají se instinkty (vrozené motivy). Na základě těchto vnitřních instinktů vzniká činnost dle předem naprogramovaných vzorců na spouštěcí podněty, tzv. instinktivní chování. Člověk se od zvířat liší schopností nedodržování přesných vzorců instinktivního chování. V případě lidí se spíše jedná o instinktivní prvky chování. Komplikovanějším motivem jsou pudy. Pudy zahrnují komplex instinktu spolu s emocemi. Jedná se již o částečně vědomé pochody směřující k libosti – při jejich poslechnutí tělo vyplavuje endorfiny (hormony štěstí). Pudy jsou do značné míry ovladatelné.

Sekundární motivy vznikají učením na základě primárních motivů (Říčan, 2005, str. 189). Do této kategorie motivů se řadí zájmy (činnost sama o sobě např. zájmem je malování nikoli to, co namalují), ideály (myšlenkové motivy) nebo též hodnoty. Sekundární motivy se často přetvářejí v motivační řetězce.

3.2.1. Hierarchie motivů podle Maslowova

Jedná se o teorii funkční autonomie motivů, dle které se sekundární motivy v průběhu času stávají autonomními motivy s vlastní energií a hodnotou např. horolezec miluje lezení pro onu aktivitu samotnou, ne pro společenskou prestiž, dosahování nových vrcholů aj. Maslow nazval motivy potřebami a vytvořil hierarchii potřeb viz obr. 1, která je platná zejména při vývoji jedince. Dále potřeby rozdělil na potřeby vyššího a nižšího řádu. V průběhu vývoje člověk může a nemusí dojít na

samotný vrchol pyramidy potřeb. Také se může stát, že ve svém vývoji ustrne. Při dosažení potřeby seberealizace se objevuje zvláštní proměna. Potřeba seberealizace je silnější, a dokonce na nějaký čas může zatlačit potřeby nižšího řádu do pozadí.

Obrázek 1 Hierarchy potřeb a hodnot
(dostupné z <http://www.skuhry.com/img/maslow.gif>)

Právě tato zvláštní proměna je jedním ze stěžejních momentů náročných vysokohorských túr. Proč se horolezci dobrovolně vydávají do míst s velmi omezeným režimem stravování, do chladu, do nebezpečného terénu a do nejistoty návratu zpět? Odpovědi bych ráda našla pro osobnost Reinholda Messnera jako představitele světového horolezectví. Co je jeho motivem účasti na, pro většinu z nás, smrtelných dobrodružstvích?

3.3. Stav plynutí – flow

Stav ideálního plynutí neboli flow souvisí s motivací. Csikszentmihalyi věnuje této teorii svou knihu O štěstí a smyslu života. Jeho definice říká: *Je to stav, ve kterém jsou lidé tak ponořeni do určité činnosti, že nic jiného se jim nezdá důležité* (Csikszentmihalyi in Křivohlavý, 1996, str. 33). Zejména v posledních několika letech se tento jev stal centrem pozornosti. Hojně se s ním pracuje v rámci

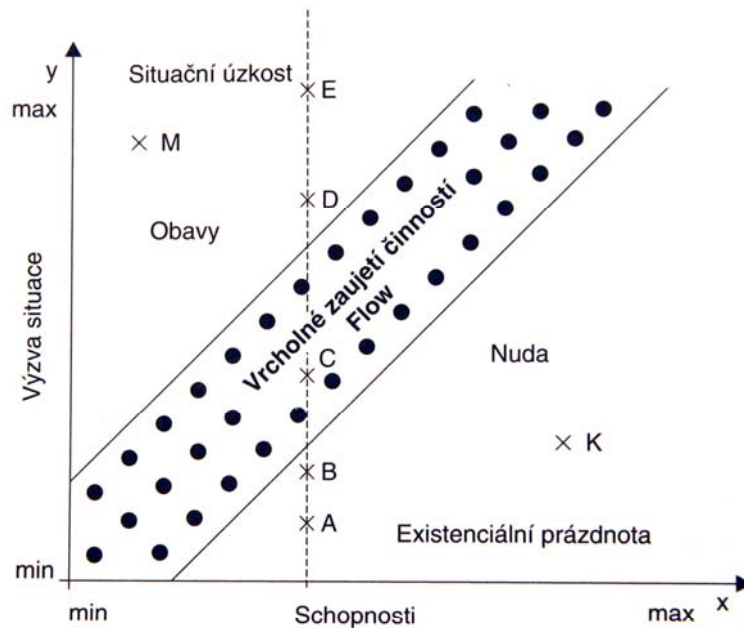
outdoorových aktivit a stal se základním kamenem zážitkové pedagogiky. Avšak tato teorie je obecně platná a aplikovatelná například i na mytí nádobí.

Předpokladem pro aktivitu vedoucí ke stavu plynutí je, aby se nacházela v zóně pozornosti respektive, aby do této aktivity byla vložena dostatečná psychická energie, která se stane odrazem vlastního já v zážitku. Prožívání každé aktivity lze vědomě kontrolovat či ovlivňovat. Jde o kontrolu vědomí tak, aby činnost vedla k cíli – k pocitu radosti nebo uspokojení. Spojujícím prvkem mezi investovanou pozorností a zvolenými cíli je podstata vědomí – naše „já“. „Já“ není jen podstatou vědomí, ale též skrze ně procházejí všechny procesy (vzpomínky, činy, touhy, radosti aj.). Zároveň „já“ představuje, jak uvádí Csikszentmihalyi (1996), hierarchii cílů, které jsme si v životě vytvořili. Ve stavu plynutí se naše „já“ ocitá v pozadí, aby se následně stalo ucelenějším díky řádu v mysli, který se vytváří činností v zóně plynutí, jedná se o moment, kdy se aktivita stane sama sobě cílem. Csikszentmihalyi předpokládá, že s přibývajícím množstvím stavu plynutí s pozitivními důsledky v životě, roste jeho kvalita.

Důležitou složkou flow je minimalizace rizik. Pro horolezectví se předpokládají, stejně jako například pro sporty na divoké vodě, dva druhy nebezpečí – subjektivní a objektivní. Csikszentmihalyi (1996) popisuje druhy rizika na příkladu v horolezectví. Objektivní riziko je mimo lezcovu kontrolu, jedná se o počasí, laviny, padající skály aj. Zahrnuje hrozby, na které je možné se připravit, ale nikdy je nelze zcela eliminovat. Subjektivní riziko souvisí se schopnostmi lezce odhadnout své síly a možnosti. Z toho vyplývá, že obecně platná tendence vedoucí k ideálnímu prožitku je minimalizovat objektivní nebezpečí a zároveň zcela předejít přísnou disciplínou a řádnou přípravou subjektivnímu nebezpečí.

V následujícím obrázku č. 2 je přesně zobrazena teorie komfortní zóny flow. Ukazuje závislost schopností a výzvy vzhledem k vytyčenému cíli. Nad zónou flow se jedinec ocitá v obavách či dokonce v úzkosti z nastalé situace, protože nemá odpovídající schopnosti ke zvládnutí přicházející výzvy. Naopak pod hranicí flow se člověk ocitá v nudě či v existenciální prázdnotě, protože jeho schopnosti mají i mnohonásobnou kapacitu, nežli je předložená výzva.

Obrázek 2 Flow (Křivohlavý, 2006, str. 34)

Obr. 7 Zaujetí – flow

Zážitek plného zaujetí vykonávaným úkolem, tj. snahou o dosažení vytčeného cíle (upraveno podle Csikszentmihalyiho, 1998).

x – schopnosti, dovednosti, možnosti daného člověka

y – výzva situace (příležitost, vhodné podmínky pro určitou činnost)

K – daný člověk má velké schopnosti, ale situační podmínky situace, příležitosti k uplatnění schopností a dovedností jsou minimální. Proto zde nastupuje nuda.

M – daný člověk má malé schopnosti, dovednosti a zkušenosti, ale je postaven do situace, která mu otevírá velké příležitosti něco udělat. V důsledku toho u něho nastupuje úzkost z toho, co a jak dělat.

Do celého procesu významně vstupuje vytyčený cíl. Pokud se člověk přeceňuje, ocitne se automaticky v rizikové situaci, naopak pokud se podceňuje, „zakrní“, nebude se nikam vyvíjet. Pro osobnostní rozvoj je důležité se ocitnout nad hranicí bezpečí, jak uvádí Csikszentmihalyi. Podstatou je, aby jedinec mohl celou situaci opět dostat pod kontrolu – překonat překážku a tím se vyvíjet. Je patrné, že se jedná o velmi tenkou hranici, při jejímž překračování je potřeba dbát pozornosti, protože prožitek se může přehoupnout do směru nudy či úzkosti rychleji, než si člověk myslí. Nicméně je nutné dodat, že lidská osobnost je schopna rychlého přizpůsobení. Vyznačuje se značnou flexibilitou a latentní kapacitou pro zvládnutí neočekávaných situací.

4. Narativní psychologie, narativní výzkum a narativní analýza

Základním prvkem mého výzkumu je příběh, což z něho tvoří výzkum narativní spadající do narativní psychologie. V této kapitole se budu věnovat tématům narativní psychologie, narativní výzkum a narativně orientovaná analýza. Ve stručnosti představím jednotlivé oblasti a zdůrazním základní pojmy, popřípadě principy, které se vztahují k mojí praktické části – interpretaci vybraných textů. Jednotlivé oblasti se prolínají, proto kapitoly navazují ve spojitosti s aplikací v praktické části.

4.1. Narativita, narativní pravda a narativní identita

Narativní výzkum se opírá, jak uvádí Čermák (2006) in Blatný, o pojmy: příběh, narativní identita a narativní pravda, proto tyto pojmy podrobněji níže rozvedu. Ale jako první zodpovím otázku, co je narativita.

Pojem narativita se postupně vytváří od devadesátých let a *je to zásadní princip (Sabrin, 1986), jež organizuje, uchovává, posiluje a napomáhá distribuci znalostí o nás samotných a o světě, v němž žijeme* (Čermák, 2002). Dle J. Brunera je narativita utvářením významu zkušenosti jedince. Boje (2002) in Čermák (2006) chápe narativitu jako *vnucení určité struktury v podstatě chaotickému vyprávění...je teorií o tom, jak se tvoří zápletky a smysluplný celek* neboli příběh. Narativitu můžeme shrnout jako základní prvek příběhu – jedná se o schopnost utvářet či vyprávět příběh.

Příběhy byly, jsou a budou základními stavebními jednotkami naší kultury. Možnost vyprávění a přetváření příběhů (jako příklad slouží legendy, báje, pověry, přísloví aj.) umožňovala či umožňuje dodnes lidem předávat si informace a zkušenosti z nejrůznějších oblastí z generace na generaci. Příběh získal v posledních letech svou pozici též v oblasti psychologie, když vznikla v osmdesátých letech takzvaná narativní psychologie, jejíž základní princip vnášení smyslu do světa za pomoci vyprávěného příběhu definoval T. R. Sarbina.

Ve vyprávěném příběhu se slučují jak znalost o světě, tak úhel pohledu na něj. Bývá založen na reálném zážitku, avšak jeho vytváření s sebou nese prostor pro doplnění, rozvinutí a zdůraznění subjektivně významných momentů. Příběh se skládá z několika rovin či sub-příběhů, jež vytvářejí komplexní obraz o situaci. Výchozí bod příběhu tvoří stabilní situace, tzv. výchozí jednotku, která je narušena nějakou vnější silou, čímž nastane krize neboli zápletky, jež tvoří základ příběhu. *Vztah mezi životem a příběhem je hermeneutickým kruhem: příběh je založen na předporozumění a mění jej do zcela rozvinutého porozumění* (Čermák, 2002).

Dalšími základními pojmy odrážejícími se v příběhu je jak historická pravda, tak narativní pravda. Historická pravda nám popisuje, jak to tehdy bylo. Narativní pravda vypovídá o tom, co pro nás daná událost znamená v současnosti. Obě tyto pravdy se vzájemně doplňují a vytváří ucelenou výpověď o události. Narativní pravda vypovídá o významu, jaký pro nás historická pravda má. Může se a nemusí přetvářet v závislosti na získávání nových zkušeností v opakované verbalizaci příběhu – přeformulováním. Vývoj narativní pravdy je v souladu s vývojem jedince konkrétně s jeho smyslem života a životními cíli.

Narativní identita jako obraz životního příběhu, jak uvádí P. McAdams *je složena ze čtyř hlavních komponent: nukleárních epizod* (privilegované autobiografické události a z nich plynoucí osobní zkušenost), *imaga* (tenze mezi motivačními silami plynoucími z vlastní osoby – autonomie a ze společnosti směřující k životnímu cíli), *ideologického nastavení* (odpovědi na otázky epistemologické, etické či ontologické) a *tvůrčivé potence scénáře* (schopnost interpretovat životní příběh)* (Čermák, 2003). McAdamsovo pojetí identity se koncepčně shoduje s pojetím E. G. Mishlera. Oba autoři předpokládají existenci několika subidentit, které jsou vytvářeny dílčími životními příběhy. Tyto subidentity mohou být ve shodě či rozporu. Prostřednictvím dialogu se sebou samým člověk získává nové zkušenosti k hledání své životní dějové linie. Osobní identita se utváří na základě jak interpersonálních procesů, tak i na základě vnějších vztahů. Jedná se o dynamický proces, ve kterém tvoří zásadní složky *žitá zkušenost a příběh, ve kterém je zkušenost artikulována* (Čermák, 2001).

* Text, který není kurzívou je vepsán autorem.

Tento přístup k vytváření osobnosti je též ve shodě s názorem či tvrzeními Reinholda Messnera, který sám mluví o své potřebě psát příběhy. Jak uvádí ve své knize *Má cesta*, ze svých spisů žije emocionálně. Dále přiznává, že *zásadní zkušenosti je třeba vyslovit* (Playboy únor, 1991 in Messner, 2007). Pokud se tak neděje, je mu to nepříjemné a trpí tím. Není pochyb, jak on sám uvádí, že dostal dar vyprávět příběhy a že se tato schopnost stala součástí jeho osobnosti, potažmo způsobu života. Sám dělí svůj život na třetiny, kdy jedna třetina je život dobrodruha, jedna třetina je život s rodinou a poslední díl tvoří život na jevišti. Nejen z těchto důvodů se mi osobnost Reinholda Messnera jeví jako ideální pro narativní analýzu. Jeho spisy nabízejí mnoho materiálu k možným interpretacím a hledáním jeho motivace pro utváření jeho vlastní životní dějové linie.

4.2. Význam a hledání žánru v životních příbězích

O žánru je zvykem mluvit zejména ve spojitosti s literaturou. V této souvislosti žánr představuje pravidla pro konstrukci díla, tedy jedná se o typ, druh nebo třídu kompozice. Každá kompozice má svá daná a neměnná pravidla pro stylistickou a tématickou jednotu zápletky, která však nejsou dogmatická. Taková pravidla pomáhají při tvorbě díla, tak i následně k jeho porozumění. Jinými slovy žánr je chápán v narativní psychologii jako univerzální koncept nejen pravidel pro konstrukci a porozumění, ale též slouží, jak uvádí Čermák (2005), jako prostředek interpretace.

Existuje předpoklad, že daný obvykle nevědomě vybraný žánr již z dětství určuje nebo diktuje další rozvoj životního příběhu jedince. Většinou jsou jedinci, jak uvádí Adler (2004), svému vybranému žánru věrní, ale není tomu tak vždy. Pomocí žánru hledají smysl jejich „já-ve-světě“ tak, že se v rámci žánru utváří způsob dávání významu zkušenosti. Čermák (2005) zdůrazňuje, že právě příběh a žánr jsou organizujícími principy, které dávají prožívané zkušenosti smysl a tvar. Celá teorie o zkušenosti, příbězích a životě tvoří hermeneutický kruh, jehož návaznosti je potřeba si uvědomit pro zvládnutí praktické části. Přesněji je tato závislost vyjádřena: *zkušenost se podobá příběhům a příběhy se podobají životu, neboli žijeme vyprávění, která vyprávějí o životě* (Chrz, 2005).

Spojujícím prvkem mezi životem a příběhy je jejich konfigurace se základem v dosahování žádoucího, aktérství a v morálním řádu. Konfigurace zkušenosti je uspořádána do určitých všem známých vzorců, které jsou zároveň sdílné. Z toho vyplývá, že je teoreticky možné zkušenosti sdílet či předávat formou příběhů. Pro konfigurace jsou charakterizující pojmy žánr, zápletka a figura. Pojmy zápletka a figura částečně splývají, ale není tomu zcela tak. Chrz (2005) vysvětluje, že figura má spíše prostorový rozměr oproti tomu zápletka se vyznačuje časovým, kauzálním či lineárním aspektem. Konfigurace jsou v důsledku ovlivněny všemi těmito faktory, které dohromady utváří ucelený „obraz“.

Jakým způsobem nám žánry zpřehledňují či usnadňují narativní analýzu či narativní interpretaci? V rámci narativní analýzy se ukázalo nutností vytvořit společný nástroj interpretace, který by splňoval univerzálnost a komplexnost. Vzhledem ke skutečnosti, že v narativním výzkumu se předpokládá, že *lidská zkušenost je přirozeně strukturována prostřednictvím příběhů* (Chrz, 2005), se osvědčilo užití žánrů jako přehledné a univerzálně aplikovatelné. Narativní psychologové například Chrz (2005) rozšiřují tyto principy i na univerzum lidské zkušenosti. Kategorizace příběhů dle žánrů umožňuje snadnější orientaci v problematice mezi odborníky. Neposlední výhodou v řadě je předpoklad omezeného počtu žánrů, do kterých se všichni lidé vměstnají a s tím spojené *omezené množství emocionálních, kognitivních a konativních reakcí na obecně lidské zkušenosti, problémy a okolnosti* (Adler, 2004). Z uvedeného vyplývá, že řazení do žánru s sebou nese na jednu stranu již vypovídající obecně platné informace. Zároveň nemizí dostatek prostoru pro doplnění nebo vymezení jedinečnosti každého člověka. Lidé se nedají perfektně „rozškatulkovat“, právě z tohoto důvodu se neomezující fundamentální členění jeví jako vhodný nástroj.

4.3. Určení žánru a jeho aspekty

Při bližším teoretickém průzkumu přístupů k žánru v psychologii se mi zdají pro mou podrobnou analýzu dominantní dvě oblasti:

1. Freyovo dělení na čtyři klasické žánry komedie, tragédie, romance a ironie, z nichž každý zobrazuje základní ztvárnění života na principu touhy. V příběhu se pro narativního psychologa tyto klasické žánry mohou prolínat. Neznamenají pevně oddělené kategorie.
2. Chrzovo a Čermákovo pojetí aspektů žánru jako prostředku k interpretaci charakterizováno pojmy agon, patos a anagnorisis. Zaměřují se na tři aspekty česky řečeno na rovinu jednání (agon), prožívání (patos) a rovinu reflexe (anagnorisis).

Tyto podrobné výčty možných žánrů mi pomohou při interpretaci mých vybraných textů. Poslouží k lepší orientaci v průběhu analýzy a zároveň jsou pro mě vodítkem, na které jevy se mám při práci s textem soustředit.

4.3.1. Klasické žánry dle Freye in Chrz (2005) a Čermák (2005)

Komedie (úspěch, osud)

Šťastný osud, smíření

Odstranění překážky, kdy „nic nebrání“ v dosažení hrdinových tužeb

Osvobození od vnějšího, strnulého zákona

Pohyb začleňující do společenství

Figury: odstranění zábran, udělení milosti, rozpuk jara, svatba, hostina

Romance (úspěch, jedinec)

To, oč v životě běží, je třeba vybojovat, zachránit, vysvobodit

Překonání omezeného, povznášení přízemního, následování vize či ideálu

Boj na straně dobra proti silám zla

Figury: boj, překonání, osvobození, hledání, dobrodružná cesta, výstup

Tragédie (selhání, osud)

Nešťastný osud, vyhrocení

Narážení na hranice nepřekonatelného a neměnitelného

Pohyb vyčleňující ze společenství

Figury: ztroskotání, katastrofa, pád, spoutání, omezení, nepřekonatelná hranice

Ironie (selhání, jedinec)

Ztvárnění života z hlediska deziluze, skepse či rezignace

Neheroické a neidealizované „snižování“ skutečnosti jako „upadlé“ a omezené

Obrana před zklamáním a krutostí života

Akceptace životní absurdity, rozporuplnosti a nepochopitelnosti

Základní figura: „snižování“

4.3.2. Aspekty žánru in Chrz, Čermák (2005)

Agon (rovina jednání) – se zabývá mírou aktérství neboli přijetí míry zodpovědnosti za své jednání v kontextu dění a situace. Jinými slovy se dá říci, že se zajímá o to, co člověk v průběhu života dělá či nedělá. Příklady žánrů: plánovaný zisk s očekávaným rizikem (zaměření na cíle, stálá reže zisků a ztrát); pozvolný vzestup (důvěra v lepší časy, které pomalu a jistě přijdou); moratorium (stagnace, akceptace života, člověk na něho nemá vliv); dokázat víc (důraz na profesní kariéru, co

neudělám – nemám); je to tak, jak to má být (akceptace s vírou ve šťastný osud).

Patos (rovina prožívání) – se zabývá rovinou emocí a prožívání. Také by se dalo říci, že se zabývá tím, jakým způsobem člověk čelí životním nárokům a jaké jsou jeho emocionální reakce. Příklady žánrů: životní krize – pády a vzlety (sinusoida, bez hlubších a déle trvajících výkyvů nálad, snadno se vrací do sedla); životní krize – pády a vzlety (déletrvající emocionální ladění a hlubšího charakteru, schopnost nevzdat se, bojovat a začít znovu); pozvolný vzestup (optimismus); je to tak, jak má být (důvěra v optimismus, tendence vyčkat); trvalý sestup (pesimismus, beznaděj, pocit bezmoci); moratorium (rezignace v obou polaritách, nízká emotivita).

Anagnorisis (rovina reflexe) – se zabývá momentem rozpoznání. Předpokládá, že *příběh je nositelem určitého druhu porozumění a reflexe* (Chrz, Čermák, 2005). Zásadním momentem pro poznání je potíže či krize, ve které jsou zformulovány důvody k rozhodnutí nebo též k vyřešení krize na základě vypravěčových hodnot a přesvědčení. Tato reakce na krizi se stává nosnou zpětnou vazbou obohacující lidskou zkušenost na základě jednání a vědomí. Vědomí slouží jako filtr zkušenosti. Zásadními jsou kategorie úhlu pohledu (kdo vypráví, kdo se dívá) a hlediska vyprávění (subjektivní – 1. os. č.j., perspektiva druhých – 3.os.č.j./mluví druzí samotní, generalizované osoby – 3. os se subjektem člověk). Autoři též upozorňují na nejen v literatuře se objevující „já dialog“, ve kterém různé hlasy z různých pozic diskutují o smyslu života a který je projevem adekvátního a zralého vyjádření lidského života.

4.4. Narativní analýza a interpretace textu

Jak bylo již řečeno v předchozí kapitole, předmětem narativní analýzy je příběh, který odráží skutečnost v perspektivě vypravěče. Může se vyskytovat v nejrůznějších formách, např. literární práce, deníky, autobiografie, konverzace, verbální materiál získaný z interview, rozhovor nad obrazovým materiálem aj. Zkonstruovaný příběh též umožňuje komunikaci mezi čtenářem a autorem, která se uskutečňuje prostřednictvím narativní interpretace, jež je umožněna *díky protolingvistické pohotovosti pro narativní organizaci zkušenosti, kterou si člověk jako druh vyvinul* (Čermák, 2006).

K příběhu je potřeba přistupovat jako k veličině vyvíjející se a měnící se v průběhu času. Konkrétní text interpretujeme jako statický produkt, jinými slovy interpretujeme existující identitu. *Život a příběh jsou totiž smysluplné pouze ve vzájemné interakci a jejím prostřednictvím* (Čermák, 2002). Cílem narativního výzkumu je *rekonstrukce významu jevu, který je v centru našeho výzkumného zájmu, který však nemůže být zbaven vázanosti na subjekt, kontext a časovost* (Čermák, 2002). Zmíněný subjekt narativní analýzy v předchozím odstavci je taktéž nástrojem, konstrukcí i poznáním obsahu narativní analýzy, jejímž ohniskem zájmu je identita.

Narativní vědění spadá do kategorie common sense, které se zabývá každodenním věděním obyčejných lidí. Pro interpretaci se jeví zásadním neexistence jediné absolutní pravdy o realitě. Z toho vyplývá nemožnost jediného správného způsobu interpretace textu. Interpretací dochází k opětovné rekonstrukci, sdílení zkušenosti a rezonanci. Významem je pak samotný fakt, jak uvádí Josselsonová, samotné konstruování a rekonstruování.

Aby bylo možno o narativním výzkumu hovořit jako o vědeckém, je potřeba mít jasná východiska a metody výzkumu. Nicméně nesmí se zapomínat na dva důležité aspekty každého příběhu: a) není stabilní a mění se v průběhu času b) je ovlivněn kontextem, v němž je vyprávěn. Z tohoto vyplývá, že cílem výzkumu je *zaměření na dílčí, živou, osobní, jedinečnou a subjektivní zkušenost participanta spolu s pokusem porozumět jeho životu v kontextu* (Čermák, 2002).

Analýza a interpretace jsou navzájem se prolínající a doplňující se procesy. Jde především o vnímání textu v celku, následně jeho částí a opětovného nahlížení na text jako celek. Jedná se o neustálý pohyb rozšiřující porozumění života. Při těchto procesech převládá snaha zanechat textu jeho autonomii na jedné straně a na straně druhé zkonstruovat interpretaci dle interpretačního vzorce pronikajícího hlouběji do významových vrstev. Jedná se o dialogický vztah mezi výzkumníkem spolu se samotným textem zásadně v souvislosti kontextu.

5. Reinhold Messner

Význam této kapitoly spočívá v seznámení se s osobností Reinholda Messnera, která je významná pro pochopení souvislostí celého života a pomůže při komplexním pohledu při narativní interpretaci. Představím Messnera v historických souvislostech a zároveň se zaměřím na hodnoty, které zastává.

Obrázek 3 Smíchovský festival alpinismu - Praha 2009 (Foto: Jan Handrejch)

Narodil se 17. září roku 1944 v jižních Tyrolech v Itálii. Dětství strávil spolu se svým bratrem v italských Dolomitech. Jeho otec byl horolezec, který předal oběma svým synům lásku k horám. Již v Reinholdových pěti letech ho vzal na první „výpravu“ na třítisícovou horu Sass-Rigais. Bratři rostli a stali se silnou lezeckou dvojkou působící převážně ve východních Alpách a v Dolomitech. Reinhold v této době tvrdě odmítá zatloukání expanzivních skob a svými výroky provokuje širokou lezeckou veřejnost. Je zastáncem volného lezení, to je podle něho umění a zážitek. Dle jeho názoru expanzivní skoby „zabíjejí“ extrémní lezení, protože každá skála se stává slezitelnou či dostupnou, jen volné lezení umožňuje zakusit maximální prožitek.

Nastupuje etapa mnoha letních i zimních prvovýstupů technikou volného lezení. V této době studuje stavební inženýrství v Padově a také krátce působí jako učitel na reálce Walker-Pfeiler Grandes Jorasses. V Evropě jmenují zimní prvovýstupy: severní hřeben Agnérů, severní stěnou Furchetty a severní hřeben Agnérů. Z letních výstupů jsou významné cesty: severní pilíř Eigeru, přímá jižní stěna Marmolady a střední pilíř Heiligkreuzkofelu. V další etapě se věnoval mimoevropskému lezení a zároveň se přeorientoval na sólové výstupy v Evropě.

Po těchto úspěších je v roce 1970 přizván i se svým bratrem do expedice na Nanga Parbat, která se stává první pokořenou osmitisícovkou, avšak s hořkou příchutí tragické události – smrt bratra. Sám Messner se musí přes půl roku zotavovat jak psychicky, tak fyzicky (díky omrzlinám přišel o šest prstů na noze). Tato událost mu změnila život. Neodklonil se od hor, jak by mnoho lidí předpokládalo. Naopak stává se horským vůdcem cestujícím po Iránu, Nepálu, Pákistánu, východní Africe. Rok 1971 se dá považovat za vstup do kariéry profesionálního horolezce, spisovatele a popularizátora. Propaguje alpský styl dobývání hor. Žádné nákladné masové expedice. Volné lezení zůstává spíše jako koníček z důvodu ztráty prstů a s nimi spojené ztráty balancu, ale i přesto ještě pokořil několik nových cest. Dva roky po tragické události uzavírá manželství s Uschi Demeterovou, které roku 1977 končí rozvodem.

Následuje éra osmitisícových úspěchů:

Rok 1972 Manaslu (8156 m), smrt členů expedice

Rok 1975 Hidden Peak (8068 m) s Peterem Habelerem v alpském stylu

Rok 1977 Dhaulágiri (8167m)

Rok 1978 Mount Everest (8848 m) (bez kyslíku s Peterem Habelerem, se kterým se po výpravě profesně rozcházejí)

Nanga Parbat (8125 m) první sólo výstup na osmitisícovku

Rok 1979 K2 (8611 m) v alpském stylu s M. Dacherem

Rok 1980 Mount Everest (8848 m) sólo výstup alpským stylem bez kyslíku

Rok 1981 Šiša Pangma (8013 m) s F. Mutschlechnerem

- Rok 1982 Hattrick - Kančendženga (8586 m), Gasherbrum II (8035), Broad Peak (8047 m)
 Nezdařený výstup na Čo Oju
- Rok 1983 Čo Oju (8201 m) v alpském stylu s M. Dacherem
- Rok 1984 Gasherbrum I (8068 m), Gasherbrum II (8035 m) traverzy mezi vrcholy Gašerbrum I a Gašerbrum II – první dvojí překonání osmitisícovky s H. Kammerlanderem
- Rok 1985 Annapurna (8091 m) 1. výstup severozápadní stěnou, Dhaulagiri (8167 m) v alpském stylu obě hory v doprovodu H. Kammerlanderem
- Rok 1986 Makalu (8462 m) s F. Mutschlechnerem a H. Kammerlanderem
 Lhoce (8516 m) s H. Kammerlanderem

V roce 1986 Messner nachází životní družku v Sabině Stehleové a má s ní tři děti, Magdalenu, Simona a Annu. Kupuje horský statek poblíž svého zámku Juval, který pořídil v roce 1983, a vytváří zde ekologické hospodářství. Sám vnímá tři roviny svého života, kterými jsou dobrodružství, rodina a činnost k obživě a zisku financí. Během svých cest mnohokrát narazil. Ne všechny expedice byly úspěšné, ale právě to mu přineslo cenné zkušenosti, které byl a je schopen aplikovat i v běžném životě díky své všestrannosti. Kromě života dobrodruha je možno připsat mu oslovení jako úspěšný obchodník, spisovatel (autor více jak 38 knih), fotograf, scénárista, filmař, poslanec Evropského parlamentu (kde působil jako zástupce Itálie za zelené v letech 1999 - 2004). Zároveň organizuje alpinistickou školu a celosvětové „tour“ přednášek o prožitých zážitcích a dobrodružstvích. Též se politicky či spíše společensky angažuje do pomáhajících projektů. Sám zakládá organizaci na podporu nouzí trpících horských států (Messner Mountain Foundation), soutěž na podporu mladých odvážných dobrodruhů a vytváří strukturu muzeí na téma hory (Messner Mountain Museum).

Po lezeckých úspěších a s přibývajícím věkem je Messner známý pěšími výpravami napříč zimními krajinami Antarktidy a Grónska, dále putoval pouštěmi Taklamakan a Gobi. Messner je neúnavný cestovatel a dobrodruh. Tento výčet ještě

nepředstavuje všechny jeho cesty, které zrealizoval, ale slouží jako shrnutí těch nejdůležitějších.

Obrázek 4 Smíchovský festival alpinismu - Praha 2009 (Foto: Jan Handrejch)

Messner je vnímavý, skromný a přemýšlivý člověk schopný sebereflexe. Zkušenosti nabyté samotou, utrpením, radostí a úspěchem zcela využívá pro naplnění svého života. Je zastáncem ekologického způsobu výroby. Respektuje přírodu a pokud možno se s ní snaží žít v maximálním souladu. I přes negativní zážitky s médii či některými lidmi, jsem v jeho textech nenašla žádné známky zloby, pomluvy či zášti. Jen stroze formuluje fakt, že situace nebyla správně pochopena, či že v jeho případě neplatí, co píšou. Nikoho neatakuje. Všechna tato fakta vypovídají o vyzrálosti, životní moudrosti a otevřenosti tohoto člověka. Ano, i Reinhold Messner, dle mého názoru, skrývá svou třináctou komnatu, jako každý z nás, ale jeho životní přístup se jeví vyrovnaný a jasně směřovaný. Nelituje se a žije, určuje si směr svého života v rámci možností. Sám o sobě mluví ve věku 58 let takto: *„Ve svém věku se často setkávám s lidmi, kteří jsou zlomeni okolím a plačtivě říkají: To nestojí za to. Naproti tomu mě cíle neopouštějí a jsem ochoten pro ně obětovat všechno, úplně všechno. Jsem schopen života pouze na hraně mezi marností a sebezničením. Pokud bych neměl víze, zabil bych se.“* (Messner, 2007, str. 202). Tuto kapitolu chci uzavřít jedním z hesel Reinholda Messnera: *„Vinciturus vincere – Protože jsem rozhodnut k vítězství, budu vítězit.“* (Messner, 2007, str. 168)

6. Analýza příběhů

Pro podrobnější analýzu motivace a jejího vlivu na prožívané dobrodružství v horolezectví jsem si vybrala dva dle mého názoru kontrastní a zásadní Messnerovy zážitky, respektive texty. Jedním z nich je jeho první výstup na horu převyšující osmitisícovou hranici Nanga Parbat v rámci expedice. Druhým vybraným textem se stal sólo výstup na nejvyšší horu světa Mount Everest bez kyslíku. Příběhy jsem přefotila z originálu a zařadila do příloh.

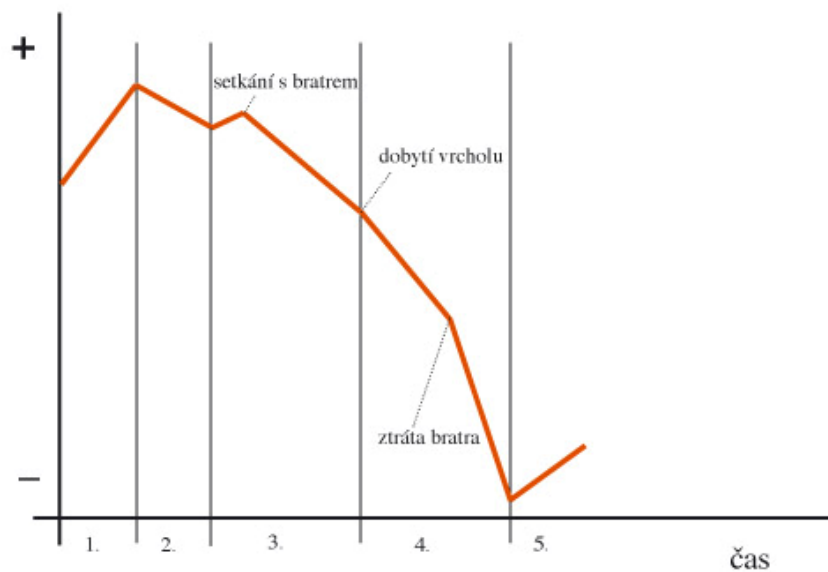
Obrázky dějových linek v obou příbězích vyjadřují závislost naplnění cíle v čase, kdy na ose x je čas a na ose y znaménka plus a minus. Plus na ose y představuje pozitivní emoce (radost, situace je pod kontrolou, vzestup) či bychom mohli říci naplňování vytyčeného cíle (klidně i dílčími úkoly). Zatímco minus představuje negativní emoce (úpadek, strach, bezmoc) též bychom mohli říci odklonění od vytyčeného cíle (nemožnost jeho dosažení). Oba příběhy jsou rozděleny do několika částí, které jsou zobrazeny pod osou x čísly přidělenými k jednotlivým úsekům časové linky dle textu.

Grafy zobrazující flow představují závislost výzvy na schopnostech a dovednostech Reinholda Messnera. Umístění jednotlivých bodů bylo provedeno na základě předpokládaných schopností a situace popsané v příběhu. Na obtížnosti výzvy se v příběhu podílely zejména osobní pocity vyjádřené autorem, popsané počasí či terén, informace o zdravotním stavu, pitném režimu a o zbylých silách.

6.1. Nanga Parbat s bratrem

Příběh je možno rozdělit do několika částí: úvodu, seznámení se blíže se skupinou expedice, útoku na vrchol, návratu z vrcholu a vyprávění událostí po návratu a zotavení. V průběhu celého příběhu se vyskytuje několik krizí, které jsou patrné z obrázku č.5 s názvem podrobná linka děje příběhu.

Obrázek 5 Podrobná linka děje příběhu – Nanga parbat

1. **Úvod:** seznámení se členy expedice
Stav: zajímaví lidé se dají dohromady
Motivace: dobytí vrcholu
2. **Seznámení se blíže se skupinou expedice:** nedůvěra ve vedoucího expedice, nefunkční spolupráce členů expedice, nedořešené spory, věci se nechávají běžet svou vlastní cestou
Stav: Messner s bratrem se ocitají vně expedice a jednají spíše jen s ohledem na sebe. Projevují obdiv k horolezcům vyčleňujícím se ze skupiny.
Motivace: dobytí vrchol
3. **Útok na vrchol:** graduje již zmíněný individualismus, nezodpovědnost (přes varování špatného počasí Messner vyráží na vrchol), nepromyšlení událostí dopředu, chybné rozhodnutí pokračovat bez vybavení po setkání, chybí komunikace se zbytkem expedice,
Stav: bratr se rozhoduje pozdě bez hlubšího rozmyslu vyrazit, neexistuje plán a oba pokračují vzhůru, dobytí vrcholu degraduje s ohledem na situaci nejistoty zpáteční cesty (v textu je mu věnována jen jedna věta), nastupuje otázka jak a kudy dolů
Motivace: nějak dobytí vrchol

4. **Sestup:** beznaděj a bezmoc pod tíhou situace na chvíli prosvícena světlými okamžiky (např.: setkání kolegů z expedice, pocit nové sebedůvěry)

Stav: prokřehlí a nevybavení horolezci sestupují neznámým terénem dolů, potkávají kolegy z expedice – nemožnost pomoci bez ohrožení dalších životů, sestup pokračuje, spolu s ním ubývají síly, ztráta bratra v lavině, zoufalé hledání, bezvládné tělo Messnera sestupuje dolů

Motivace: sejít, přežít, pomoci bratrovi v sestupu, najít bratra, sejít a přežít

5. **Vyprávění událostí po návratu a zotavení:** přijetí události, zotavení (vyčerpanost, omrzliny - přišel o šest prstů na noze aj.), vyrovnání se se situací – minulost již nezmění

Stav: Messner je 6 měsíců v zotavovacím zařízení, čelí kritice veřejnosti ohledně zodpovědnosti za bratrovu smrt, zlomový bod v jeho životě – začátek života dobrodruha

Motivace: vytvoření nových cílů, upíná se na budoucnost

Celou strukturu příběhu dotváří vsunuté komentáře jednoho člena expedice, Kuena, které osvětlují situace. Někdy též slouží jako varování či nasměrování, kam se příběh rozvine. Závěr příběhu je jakoby z jiné perspektivy. Autor se nezmiňuje o období zotavování, prožitém zármutku či o přijetí neštěstí rodinou. Po návratu zuboženého Reinholda do civilizace následuje rovnou skok k „novému“ Reinholdovi plnému ideálů a energie do života.

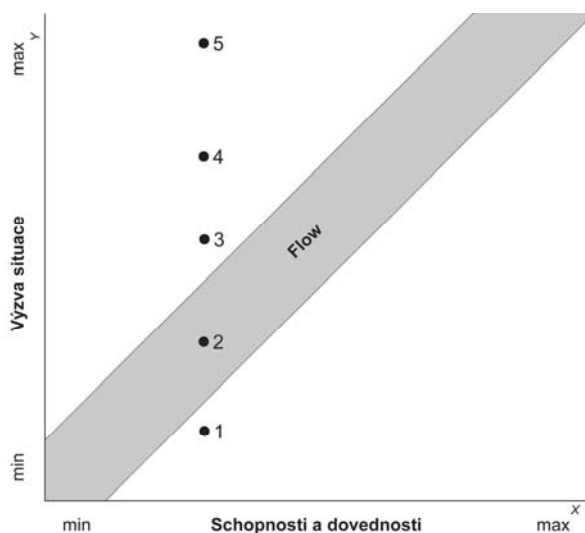
Příběh je v žánru tragédie, kdy kaskáda krizových událostí a nesprávných rozhodnutí uvrhá hlavního protagonistu do nezvratné nešťastné situace. Již od počátku je patrné jisté vymezení se ze společnosti i z expedice, kdy Messner ignoruje opakovaně pokyny vedoucího výpravy. Protagonisté narážejí na hranice nepřekonatelného, což si s sebou nese neměnné následky. Messner se s celou situací vyrovnává a pro žánr tragédie v závěru příběhu získává nezvykle novou chuť a motiv do života – celé je to vnímáno spíše v optimistickém duchu. Snaha věci napravit a udělat lépe. Závěr se liší z důvodu zmíněného odskoku, proto by se dal zařadit do žánru romance. Autor přednáší nové vize. Předpokládám, že od momentu rozervaného „já“ proběhla vnitřní proměna vedoucí k „vyrovnání“ se se situací. Po

metanoie se představuje nová osoba. Toto jednání lze považovat za manifest po setkání se smrtí tváří v tvář. Náhle nic není tak hrozné, jak se mohlo zdát. Messner sám uvádí, že právě skončil s životem běžného občana – dobrodruha. Opět se vydává na cestu a následuje své ideály.

Příběh obsahuje figury ztroskotání (bivaky, cesta dolů, stále se zhoršující počasí), katastrofu (počasí), pád (na samé dno vlastních sil, nemožnost změny nastalé situace), spoutání (jsou uvězněni – spoutáni na hoře), omezení (situací – prostorem a časem, jistá omezenost ve vlastním slepém rozhodování za vzdálenou vizí). Poslední figurou jsou nepřekonatelné hranice (nemohou dál, jsou v situaci nad své možnosti, jejich vlastní obranné mechanismy nedostačují).

Motivace k překonání hory je velmi silná, ale do jisté míry slepá. Dle síly motivace a vůle k překonání resp. zvládnutí hory je motivace více než dostatečná. Ale celkově se Messner pohybuje v diskomfortní zóně. V zóně flow víceméně nikdy. Buď se nudí jako z počátku příběhu, kde je pro něho nedostatečná zátěž, nebo se ocitá v abnormálně vysokém riziku na úrovni přežití a strachu nejen o vlastní život. Vše je zobrazeno v příloženém obr č.6.

Obrázek 6 Graf flow na Nanga Parbat

- 1- začátek expedice – nic se stále nedělo, byl podceňován - nuda
- 2 - cesta sám na vrchol – in flow
- 3 - cesta na vrchol po setkání s bratrem – již vysoké riziko neúspěchu a ohrožení – nad hranicí flow
- 4 - dobytí vrcholu - obavy
- 5 - cesta dolu ztráta bratra – existenciální tíseň

Ideální stav prožívání se v tomto příběhu skoro nevyskytuje. Z hlediska motivace je velmi silný konec, kdy je vyobrazeno vyrovnání se s životní citelnou ztrátou např.: *ano byl jsem spoluodpovědný, s tragédií se vyrovnám, teprve až se do ní ponořím*. Dále je zde silně definovaná motivace k dalšímu životu např.: *mé omyly mi dávají sílu – sílu i naději riskovat, Beru svůj život opět do vlastních rukou*. Messner má v sobě velmi silnou hybnou sílu i v krizových situacích, ačkoli se ocitl na dně svých sil, jeho vůle ho neopustila. Řekla bych, že silnou složkou motivace v tomto příběhu postupně byly dobytí vrcholu jako vysněného cíle, zodpovědnost postarat se o bratra cestou dolů, přežít spolu se zodpovědností podat o tragické události zprávy.

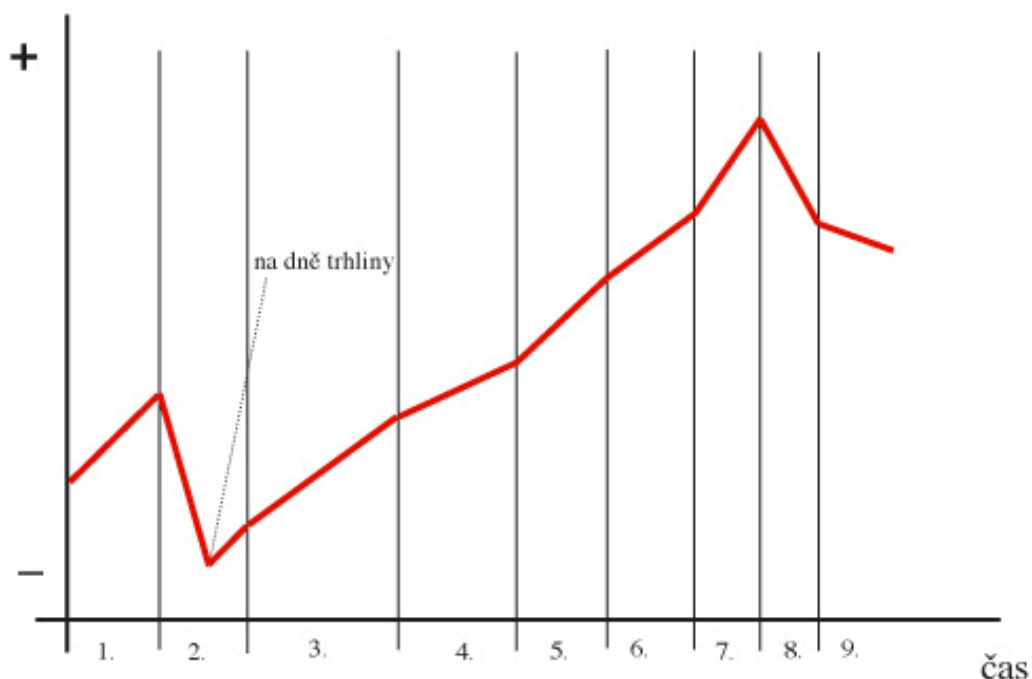
Osobnost Reinholda Messnera v příběhu roste. Zpočátku se ukazuje jako nezkušený, mladý, až příliš ctižádostivý a individualistický. Ke konci příběhu si jeho osobnost projde proměnou rozervanosti z nešťastné události, aby se v závěru představila jako svébytná a vědomá toho, co se odehrálo. Jeho život se od této události změnil – jeho myšlenková struktura se změnila. Jak uvádí: *...se vracím jako zázrakem mezi lidmi a jsem někdo jiný; ...opustil jsem život běžného občana. Definitivně s ním končím; беру svůj život opět do vlastních rukou...nejednám ani tolik podle toho, co ode mě očekávají druzí, jako spíš podle toho, co musím udělat*. V příběhu se ukazuje patrná proměna od naivity k uvědomělosti. Zároveň Messner dokazuje neuvěřitelné schopnosti přežít v horách, kdy „instinktivně“ prochází neznámým terénem a přitom hraje roli průvodce. Domnívám se, že se jednalo už tenkrát o způsob analytického myšlení, které v budoucnosti prohloubil a dovedl k „dokonalosti“. Jako osobnost vyniká disciplínou doprovázenou silnou vůlí.

6.2. Sóló výstup bez kyslíku na Mount Everest

Příběh se mi jevil na rozbor jako velmi náročný a to z důvodu jeho chytlavého způsobu vyprávění. Celých čtyřicet stránek jsem byla naprosto ponořena do textu. I přes mou snahu jsem se opětovně nechávala strhnout dějem, když jsem si po čtyřech stránkách vzpomněla, že se nyní musím dívat na text jinými očima než obyčejný čtenář sedící u krbu zpestřující si svou chvíli volna literaturou. Zpočátku nebylo ani možné si uvědomit přechody mezi úvahami, dějem a historickými fakty. Rozčlenění do částí a vnímání jednotlivých linek příběhu se mi podařilo až po několika opakovaných přečteních. Vše se dokonale prolíná a vytváří poutavý děj.

Příběh je možno rozdělit do několika částí: přípravný nebo též průzkumný výstup, pád do trhliny, cesta k vrcholu, vaření – noc – vaření, cesta pokračuje, noc a den před dobytí vrcholu, vrchol, sestup, setkání s Nene. Celková linka příběhu s vyznačenými jednotlivými částmi příběhu je v obrázku č.7.

Obrázek 7 Podrobná linka děje příběhu - Everest

1. **Přípravný nebo též průzkumný výstup** pojednává něco málo z historie Everestu, ukazuje jeho stinné stránky, že umí zabít. Opakovaně je zdůrazněna nutnost celkové připravenosti a zkušeností. Z vyprávění je patrná naplánovanost, odhodlání a pevná vůle k dobytí vrcholu. Představena je Nena, Reinholdova partnerka, která na něho bude čekat v základním táboře. Je patrné, že již několik dní je Messner jakoby v jiném světě. Ponořen sám do sebe a dokonale připravuje své tělo a svou mysl na očekávanou zátěž.
2. **Pád do trhliny** bylo něco neočekávaného. Sám autor píše: *Ted' jsem měl strach.* V takovou chvíli se hlavním cílem stalo dostat se z trhliny. Everest byl odsunut do pozadí, dokonce se objevila spekulace o odstoupení od sólo výstupu – *Předsevzal jsem si, že když se odsud dostanu se zdravou kůží, vzdám to a sestoupím dolů.* Patrný je zde klid a rozvaha v hlavě během řešení nastalé krize. Děje se tak v rozporu s reakcí těla, které je otřeseno. Messnerova schopnost dokonalé analýzy situace mu pomáhá z trhliny. Nedílnou součástí hraje též schopnost absolutní sebekontroly a sebeovládání. Někdo by mohl říci, že významnou roli hrála notná dávka štěstí, ale základním faktem je klid a přesný narychlo vytvořený systematický plán, který mu zajistil cestu pryč. Nepředvídaná nehoda jak uvádí, *otřásla jen mým tělem, ale ne s identifikací...Identifikací s Everestem.* Okamžitě je z této situace vzato ponaučení *musím dávat zatraceně pozor, abych neudělal chybu.* Důležitá je též okamžitá zpětná vazba směrem k sestupu – tedy ne. Pokračuje ve výstupu ve svém plánu.
3. **Cesta k vrcholu** popisuje samotný terén, hory, výhledy, druh sněhu, dále je plný reflexí vlastních minulých zkušeností, načtených materiálů o výpravách, které již proběhly – zejména Malloryho výprava – která je dodnes zahalena tajemstvím, jestli dosáhla vrcholu či nikoli. V reflexích je opakovaně vyjádřen obdiv k těmto horolezcům a zdůrazněno, že jsou zde navždy. Hlavní dějovou linkou je opakovaná podrobná analýza cesty ušlé i budoucí, počasí, terénu, pocitů a hodnocení sil, které byly do lezení již vloženy a které ještě zbývají. Důležitou roli začíná hrát samota, kterou popisuje jako ne nepříjemnou. Objevují se hlasy a duchové, kteří mu jsou na blízku. Neustále probíhá vnitřní „já“ dialog s pomyslnými psychickými pomocníky, které již zná s předchozího sólo výstupu na Nanga Parbat.

4. **Vaření – noc – vaření** pojednává zejména o potřebě doplnit tekutiny a uvařit si něco pro doplnění zásob energie. Od toho úkolu však autora rozptylují „pomocníci“ – povídá si s nimi, reflektuje svoje jednání. Dále se zamýšlí nad svým plánem – jakou vzdálenost již urazil, jaká ho ještě čeká. Konstatuje pro sebe, že horolezecké nároky ho nemohou nikterak překvapit – *vím, že na to mám*. Ale i přes to se musí přemlouvat, aby to nevzdal. Jeho síla splnit vytyčený cíl, který je neskutečně těžký a vzdálený, zvítězila, i když tato úvaha je přerušena vstupem „druhého já“, ať se stará o kuchyň. Postupně přečká noc, během které si nikterak zvláště neodpočine. V ranních hodinách zase vaří a přesvědčuje sám sebe, že musí dál. Nemůže dolů jen tak bez důvodu.
5. **Cesta pokračuje**, pojednává o obnovené důvěře a energii. Opět je v pohybu. Pomalu systematicky postupuje směrem vzhůru. Dochází mu energie, avšak čerpá ji ze světa kolem sebe (vzduch, obloha, země, mraky) i z vlastního postupu kupředu. Vůle vítězí nad únavou. Je potřeba být pozorným. Nemůže si dovolit žádnou chybu. Často se objevuje vlastní sebereflexe. Hodnotí své pocity a přijímá fakt, že je sám – opravdu sám. Vyrovnává se s vlastním já. Opakovaně je v příběhu ukázán veliký respekt a úcta k lidem, kteří byť neúspěšně bojovali v této krajině jako on. Stále probíhá srovnávání spolu s ujištěním, že vlastně jde dobře, že je všechno v naprostém pořádku. V této části se dále vyskytuje několik menších krizí s následným překonáním. Zejména se jedná o pocit bez energie, vlastní polemiky nad schopností zdolat vrchol světa sólově bez kyslíku a samotné zamyšlení nad smyslem takového činu, který je brán za bláznovství i mezi horolezci.
6. **Noc a den před dobytím vrcholu** se od předešlé liší zejména výrazně nižším množstvím úvah. Popisuje plán, jak na vrchol, kolik ušel, kolik vypil aj. Více se text věnuje samotným činnostem (jídlu, cestě), popisu počasí a krajiny. Opět je zde perfektní analýza všeho, co se očekává i toho, co se již odehrálo. Očekávání jsou jasná – *bud' teď, nebo nikdy*. Zanechává všechny věci v posledním táboře. Vyráží na vrchol s fotoaparátem. Z textu vyplývá, že do jisté míry chybí partner. Pro tuto etapu mu roli partnera sehrál cepín, se kterým mluví místo svého batohu. Povídá si s ním o cestě aj. Hlasy, které ho již po celou cestu doprovázeli, zase přicházejí na pomoc. Během výstupu pozorně vnímá terén. Nesmí udělat chybu. Průběžně plánuje, vyhodnocuje, vymýšlí a reflektuje následující i minulé kroky.

Objevují se první zmínky o sestupu, jako další podstatné části výpravy.

7. **Vrchol** je vyobrazen jako místo, odkud zase nebylo nic vidět. Podruhé na nejvyšším bodě světa a zase nic nevidí, ale i přesto popisuje pocity znovunabytí a získání energie, kterou doteď jen vydával. Takto silné události není schopen zpracovat. Prozatím si nepřipadá nikterak šťastný, ani že by si tento moment měl pamatovat navždy, ale podotýká, že se odehrál důležitý vnitřní moment – *Něco se uzavřelo. Možná to bylo poznání, že kámen – já sám – můžu valit celý života před sebou, aniž bych kdy došel na vrchol, pokud nejsme sám tím vrcholem.*
8. **Sestup** je popsán svým způsobem ve zkratce, možná protože sám autor uvádí, že *sestup ve srovnání s výstupem stál jen zlomek sil a vůle*. Nejprve sešel z vrcholu k prvnímu resp. poslednímu táboru, kde přečkal bezesnou noc. Myslí se opět vracel do civilizace. Napadaly ho otázky: *Bude tam ještě Nena? Zbláznil jsem se? Pomátla mě prázdnota?* S vědomím únavy se nechal unášet dolů z hor v jisté euforii. Vůle slábla. Musel se nutit k činnosti. Jak by bylo jednoduché, si sednout a už se nezvednout? Jen tak zůstat na horách navěky. Stále je tažen, i když otupěl, silou vůle dolů. Těsně před koncem vyprávění se ještě odehrává drama dvou pádů. První vyburcovává Messnerovy síly, aby byl pozornější, což je ještě potřeba. Druhý pád bych přirovnala k finálovému finiši, jakoby pád cílovou páskou dolů, kde se setkává s Nene, která mu šla naproti.
9. Při **setkání s Nene** vypínají jeho z posledních sil napnuté smysly a nechává sebe v její péči. *Blažený a zároveň zoufalý* průhledný hrdina pouští konečně emoce. Dal se do pláče, sám sebou překvapen. Ocítá se v situaci, kdy již nemusí pozorovat, analyzovat a rozhodovat o svém životě. Je v bezpečí v táboře u Neny, jenž se o něho postará.

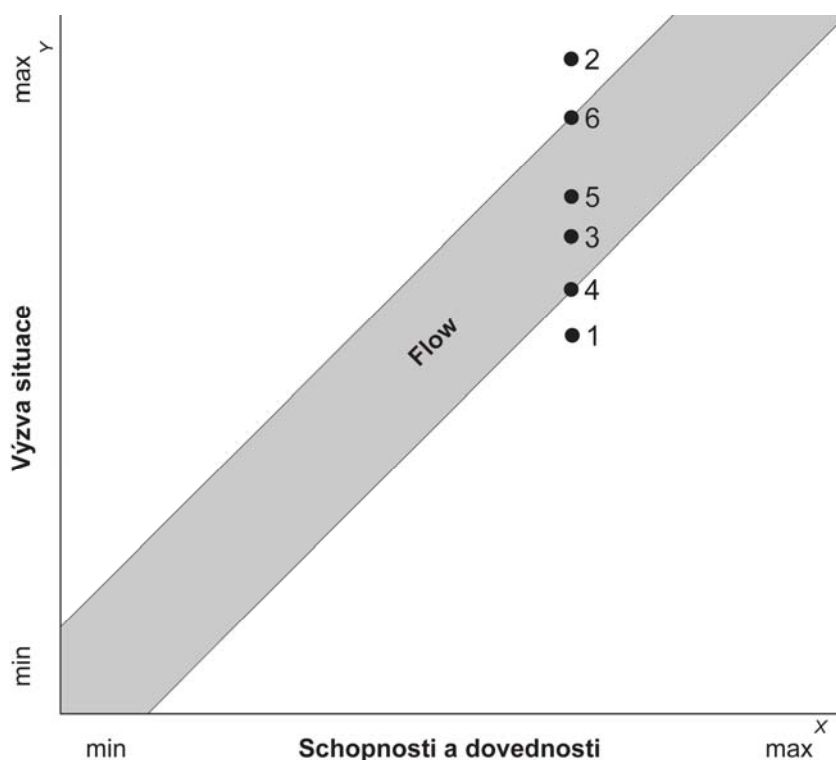
Žánr vyprávění kategorizují do romance. Smysl této výpravy je potřeba vybojovat. Musí se dostat na vrchol, a tím se „zachránit“, najít své hranice a posunout se. Hlavní hrdina se snaží překonání omezeného neboli běžného svým nevšedním výkonem, který ale neslouží k veřejnému obdivu, hlavním motivem je vlastní následování své vize, svého ideálu. Důležitým prvkem je prozíravost, díky níž aktér předchází jakékoli možnosti zklamání.

Vyskytující se figury ve vyprávění je boj (se sebou samým, s nepřízní osudu), překonání (hory, svých hranic, lidských možností), osvobozování (od běžného a všedního, své mysli), hledání (vlastních hranic, nového poznání, nových možností, uvědomění si své existence), dobrodružná cesta (celá cesta je dobrodružná plná nástrah a očekávání díky náročnosti, kterou ji Messner vtisknul tím, v jakých podmínkách se na ní vydal) a poslední figurou je výstup (na vysněný vrchol světa odpovídajícím způsobem, který není v rozporu s ideály).

Hlavní cíl příběhu resp. činu je přesně definovaný – dojít na vrchol. Ale při důkladnějším zkoumání se ukazuje veliké množství dílčích cílů, které k tomuto hlavnímu směřují. Při stoupaní je cílem každé budoucí odpočinkové místo. V neočekávané krizi se dokonce hlavní cíl dostane do pozadí, když se stane hlavním smyslem činnosti zachránění vlastního života. Dostat se ven z nehostinné trhliny překrývá důležitost původní vize pokoření vrcholu. Dalším podstatným bodem k dosažení hlavního cíle je zajistit pitný režim a tím neohrozit samotný výstup. Po dosažení každé dílčí mety následuje podrobná sebereflexe – kolik má sil, kolik sil výkon stál, jaké je počasí, jak bude aj. Tento způsob prožívání potvrzuje teoretické podklady – člověk je cílem tažen a zároveň cíl člověku umožňuje zpětnou vazbu.

Motivace k dosažení vytyčeného snu je velmi silná, ale zároveň je patrné vědomí všech možných rizik. Důkazem je důkladná příprava výstupu. Messner zná teoretické podklady, načetl příběhy předešlých výprav, vědomě připravuje tělo i mysl na náročnou expedici. V příběhu je znát, že dílčí motivace v průběhu výstupu jsou základními postupovými body. Vůle pokračovat ve chvíli, kdy už není síla či energie, z něho činí výjimečného. Je schopen se v takové chvíli vzchopit. Jeho motivace je podpořena malými cíli, které si dává v každý moment postupu. Jejich splněním narůstá jeho sebedůvěra. V průběhu výstupu se pohybuje v pocitu plynutí – flow viz obr. č. 8.

Obrázek 8 Graf flow na Mount Everest

- 1 - přípravný průzkumný výstup – zvládal v komfortní zóně, ale ještě měl rezervní síly – out flow
- 2 - trhlina – překvapila a dostal se do obav
- 3 - cesta pokračuje – vrací se zpět do akce po výstupu z trhliny – in flow
- 4 - vaření noc vaření – odpočinek, ale stále žije aktuálním dějem – výstupem – in flow ale výzva je v tuto chvíli nižší nežli schopnosti
- 5 - cesta na vrchol a dobytí vrcholu – naprosté zaujetí činností – in flow
- 6 - sestup – zvýšené riziko vzhledem k vyčerpanosti, rostou obavy – nutná zvýšená pozornost – stále in flow, ale v horní hranici k obavám

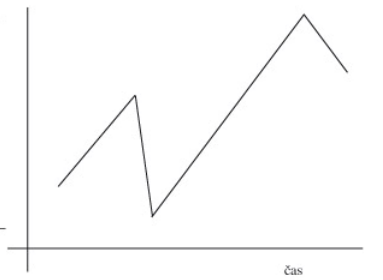
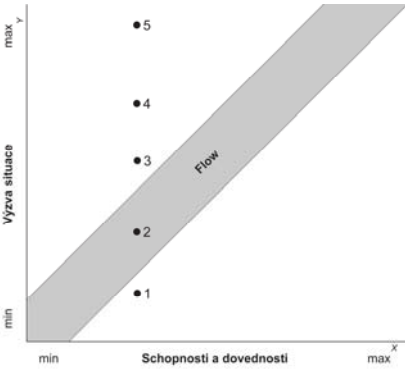
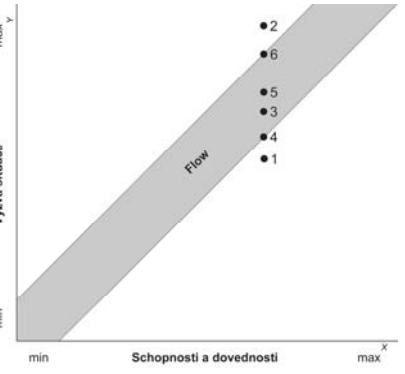
Soustředí se jen na sebe, na krajinu a na věci, které ho bezprostředně obklopují. Popisuje: *stoupání, odpočinek a dýchání se stalo stavem, který mě naprosto vyplňoval; ...ponořil jsem se do výstupu do té míry, jako by po něm nic neexistovalo; ...pocíval jsem stoupání jako uklidnění aj.* Zmínky o únavě se objevují, ale nepřipadaly mi jako čtenáři nijak významné – spíše jen jako konstatování – ano, je to náročné. Zásadním bodem ke zjištění, v jakém fyzickém stavu se Messner opravdu nacházel, je Nenyn popis na konci, kdy mě jako čtenáři došlo, že opravdu docházel na hranici svých sil. Ačkoli z předešlého textu to není patrné. V celém příběhu balancuje Messner na velmi tenké hranici příjemného a nepříjemného. Tento proces vyvažování

je zcela vědomý. Vede ho k němu neustálé množství analýz situací, poměrně hluboká sebereflexe a zkušenosti. Schopnost permanentní orientace v situaci je základním kamenem úspěchu. Jedná se o vědomou kontrolu prožívání. Stálé směřování vlastní osoby k vytyčenému cíli - perfektně funkční mechanismus vedoucí k úspěchu. Posledním významným momentem v motivaci, kterého jsem si v příběhu všimla, je dobrovolné popření základních potřeb. Pro dosažení vlastní seberealizace jako vyšší potřeby, jsou popírány základní životní potřeby jako bezpečí, nasycení, bydlení aj. Návrat k těmto potřebám roste s klesající nadmořskou výškou. Zejména silná je potřeba bezpečí, která vystupuje do popředí při setkání s Nenou. Messner ví, že ona se o něho postará, ví, že je v bezpečí. Vypíná své vědomí po setkání s ní, a tím se po náročném výstupu přerušují procesy neustálé pozornosti a analýz. Konečně se objevuje prostor pro puštění emocí, které v něm již od výstupu sídlí. Už je v bezpečí, čímž opadá nutnost neustálé kontroly vědomí. Osobnost Nene, je pro něho důležitá pro celý výstup. Návrat k ní je důležitou motivací celého výstupu.

Osobnost Reinholda Messnera je stabilní a vyznačuje absolutní suverenitu, stále pozoruje okolí. Je si vědom toho, co ho čeká. Neustále plánuje, hodnotí, předjímá. Ocitá se v dialogu s vlastním já, který hraje důležitou roli v samotě. Jedná se o reflexi s virtuálními lidmi (duchové, stíny aj.) či reálnými předměty (cepín, batoh), díky níž si může zachovat zdravý rozum. Nutí se k pozornosti a k opatrnosti. Rekognoskuje terén, sleduje počasí, vytváří nekonečné množství plánů či variant a vědomě sleduje víceméně každý svůj pohyb. Je velmi disciplinovaný – přesně pít, jíst, určí si drobné úkoly, které dodrží. Nečiní nic bez promyšlení. Po chybě se okamžitě poučí a snaží se důsledně dbát na to, aby svůj omyl nezopakoval. Z příběhu vyplývá, že není až tolik důležité jen dosáhnout vrcholu, ale že samotná cesta hraje pro horolezce významnou roli. Poctivá cesta nahoru (užití jen vlastních sil), dobytí vrcholu a sestup vedou k uspokojení. Jedná se o proces, kterým si v průběhu těchto tří etap projde. Jen tak se může překonat – poznat sám sebe. Celková struktura osobnosti je v dokonalé harmonii k dosažení cíle. Nic není v rozporu, i když drobné pochybnosti se občas objeví.

6.3. Porovnání příběhů

V níže uvedené tabulce jsou patrné rozdíly ve dvou mnou vybraných příbězích. Protože jsem chtěla ukázat vývoj osobnosti Reinholda Messnera a zároveň zdůraznit kontrast narativity, kterou je tento vývoj vyobrazen, vybrala jsem velmi kontrastní příběhy. První Nanga Parbat s bratrem je osudovou horou v Messnerově životě. Přišel o blízkého člověka a zároveň se podíval smrti z očí do očí. Od tohoto momentu, jak sám uvádí, se změnil jeho život. Jedná se o počátek „nového“ Messnera. Druhý příběh vypráví o splnění životního až snového cíle zkušeného horolezce, který již úspěšně zdolal mnoho osmiticísovek, zvládl i svůj první sólo výstup na Nanga Parbat. Tyto dva příběhy bych nazvala životní prohrou a životním vítězstvím Reinholda Messnera. Mou otázkou je, jak se prožitý zážitek a jeho osobnost projeví na narativitě příběhu. Jaké jsou mezi texty rozdíly a ve kterých bodech se shodují?

	Nanga Parbat	sólo výstup na Everest
Žánr	tragédie se závěrem v romanci	romance
Figury	troskotání (bivaky, cesta dolů, stále se zhoršující počasí), katastrofu (počasí), pád (na samé dno vlastních sil, nemožnost změny nastalé situace), spoutání (jsou uvěznění – spoutání na hoře), omezení (situací – prostorem a časem, jistá omezenost ve vlastním slepém rozhodování za vzdálenou vizí), nepřekonatelné hranice (nemohou dál, jsou v situaci nad své možnosti, jejich vlastní obranné mechanismy nedostačují)	boj (se sebou samým, s nepřízní ostudu), překonání (hory, svých hranic, lidských možností), osvobození (od běžného a všedního, své mysli), hledání (vlastních hranic, nového poznání, nových možností, uvědomění si své existence), dobrodružná cesta (celá cesta je dobrodružná plná nástrah a očekávání díky náročnosti, kterou ji Messner vtisknul tím, v jakých podmínkách se na ní vydal) a poslední figurou je výstup (na vysněný vrchol světa odpovídajícím způsobem, který není v rozporu s ideály)
Linka příběhu (zjednodušená)		
Flow		
Osobnost	nezkušená, chtivá dosažení úspěchu, individualistická, zodpovědná, rozervaná	zkušená, zodpovědná, ctižádostivá, vyrovnaná
Motivace	dosáhnout vrcholu hory, přežít, dovést bratra, sejít dolů a přežít	dosáhnout vrcholu hory, minimalizovat rizika, splnit dílčí cíle

Tabulka 1 Porovnání příběhů

7. Závěr

První část se zabývala teoretickými podklady motivace, cílů a fenoménu flow. Podrobně byla představena podstata motivace člověka k dosahování cílů v rámci hierarchie potřeb dle Maslowa. Stav plynutí je utvářen vědomým prožíváním závislým na schopnostech a výzvě, které se konfigurují skrze vlastní „já“.

Druhá část představuje podstatu narativní psychologie, narativního výzkumu a narativní interpretace, jejichž předmětem je příběh. Shrnuje důležité poznatky, které byly využity pro analýzu Messnerovy motivace z vybraných příběhů.

Třetí část představující život Reinholda Messnera, mi umožnila poznat jeho osobu komplexněji v bližších souvislostech. Interpretace vyžaduje trpělivou práci, kterou bych přirovnala ke skládání puzzle, každá kostička je důležitá pro vytvoření celkového obrazu, proto bylo potřeba zařadit tuto biografii.

V poslední čtvrté části jsem se věnovala analýze dvou vybraných příběhů: prvnímu výstupu na osmitisícovku Nanga Parbat a sólo výstupu bez kyslíku na Mount Everest. Při analýze byl kladen důraz na žánr příběhu, dějovou linii, stav plynutí, osobnost Reinholda Messnera a na jeho motivaci. Příběhy se lišily svou strukturou, proto se liší i forma zpracování jejich analýz. Nejdůležitější poznatky z analýzy jsou shrnuty v podkapitole porovnání příběhů v přehledné tabulce č. 1. Porovnání příběhů viz str. 41.

Závěrem shrnu jednotlivé složky Messnerovy motivace a zodpovím otázky, které jsem si na počátku práce položila.

a) Jaká je Messnerova motivace k překonávání sebe sama na hranici vlastních sil?

Motivace k překonávání sebe sama na hranici vlastních sil je velmi silná. Vychází z potřeby formovat sebe sama spolu z potřeby rozvíjet a využívat, co nejplněji své schopnosti. Jedná se o jeho smysl života, jak sám uvádí, život dobrodruha tvoří jednu třetinu jeho světa. Ztěžujícím není samotné dosažení cíle, ale též cesta vedoucí k cíli.

b) Odkud čerpá Messner svou motivaci?

Messner se vyznačuje „vnitřním motorem“, který je poháněn potřebou osobního růstu i potřebou poznání. Ve své činnosti je vyjímec v naplňování svých obtížných a vzdálených vizí, jimiž „šokuje“ společnost resp. jde o „bláznivý“ z prvního pohledu nenaplnitelný cíl, ke kterému se velmi systematickou cestou přibližuje. Jedná se o cyklický děj. Touží po cíli, pracuje na jeho dosažení, dosáhne cíle s nabytím nových zkušeností i energie a vytyčí si nový cíl, zde se kruh uzavírá.

c) Co mu tyto nevšední zážitky přinášejí?

Prožité nevšední zážitky mu přinášejí uspokojení, rozvoj jeho já, sebepoznání, schopnost hluboké sebereflexe a v poslední řadě uznání či společenskou prestiž.

d) Dopad do běžného života?

Zkušenosti nabyté v terénu je schopen přenést do běžného života. Dle mého názoru umí velmi dobře odhadnout situaci. On sám uvádí v souvislosti s pobytem na horách, že se jedná o instink. Ale při bližším zkoumání je patrné, že se jedná o schopnost neustálé analýzy prostředí, která mu poskytuje dostatečné podklady pro správný úsudek. Následně pro něho není problém přizpůsobit se v souladu s jeho přesvědčení či hodnotami. Messnerovo chování mohu charakterizovat jako funkční homeostázou jednání, vnímání, prožívání a sebereflexe. Fakt, že se jedná o úspěšného člověka nejen mezi horolezci je nezvratným důkazem.

Osobní reflexe

Jsem si vědoma, že moje analýza se může jevit jako opěvná óda na Reinholda Messnera, ale mým cílem bylo hledat jeho motivy pro nevšední a výjimečné činy. Takové motivy bývají od podstaty kladné, proto má práce směřovala k pozitivním hodnotám jeho osobnosti. Na druhé straně je pravdou, že mě jeho výkony fascinují a obdivuji ho. Po zpracování této práce můj obdiv ještě vzrostl. To, čím naplnil jeden Reinhold Messner život, by stačilo svým obsahem pro život klidně i tři smrtelníků. Jeho lidská kapacita a schopnost se uplatnit je pro mě inspirací. Rozhodně jako každá osobnost má i své stinné stránky, ale to může být studií jiné práce, protože do mé toto téma nepatřilo.

8. Použité zdroje

8.1. Publikace

- ADLER, M. *Žánr klidentova příběhu v psychoterapii*. Československá psychologie. 2004. 48. 1. str. 84-92
- CSIKSZENTMIHALYI, M. *O štěstí a smyslu života: Můžeme ovládat své prožitky a ovlivňovat jejich kvalitu?*. (přeložila: Hauserová E.). Praha: NLN, s. r. o. Nakladatelství Lidové noviny. 1996. ISBN 80-7106-139-5.
- ČERMÁK, I. *Hledání životních příběhů (Integrativní funkce narativního já)* in MACEK, P., ŠAFAŘÍKOVÁ, M. *Integrativní funkce osobnosti (Sborník příspěvků z konference k životnímu jubileu prof. PhDr. Vladimíra Smékala, Csc)*. 2000. Brno: Masarykova Univerzita. Str. 105 – 111. ISBN 80- 210-2465-8
- ČERMÁK, I. *Příběhy žité a vyprávěné: od psychoterapie k identitě a epistemologii* in BIANCHI, G. *Identita, zdraví a nová paradigmatata*. Human Communication Studies. 2001. Vol. 7. Bratislava: Veda. Str. 77-72.
- ČERMÁK, I. *Myslet narativně: kvalitativní výzkum „on the road“*. Sborník z konference Kvalitativní výzkum ve vědách o člověku na prahu třetího tisíciletí. 2002. Brno: Psychologický ústav AV ČR, nakladatelství Albert. Str. 11-25
- ČERMÁK, I. *Psychologie v narativní tónině se vynořila v souvislostech*. Československá psychologie. 2003. 47. 6. 513-532
- ČERMÁK, I. *Narativně orientovaná analýza*. In BLATNÝ, M. *Metodologie psychologického výzkumu: Konsilience a rozmanitost*. 1. Vydání. Praha: Academia. 2006. ISBN 80-200-1450-0
- CHRZ, V. *Konfigurace zkušenosti: figury a zápletky, které žijeme*. In MIONSKÝ, I. ČERMÁK, I. CHRZ, V. (eds.). *Kvantitativní přístup a metody ve vědách o člověku IV*. Plomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého. 2005. str. 129-139.
- CHRZ, V. ČERMÁK, I. *Žánry příběhů, které žijeme*. Československá psychologie. 2005. 46. 6. 481-495
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie smysluplnosti existence: otázky na vrcholu života*. 1. vydání. Praha: Granada. 2006. ISBN 80-247-1370-5

- MESSNER, R. *Třináct zrcadel mé duše*. (přeložil: Petra Schürerová). 2. vydání. Praha: Brána. 2002. ISBN 80-7243-137-4.
- MESSNER, R. *Až na konec světa: výpravy v Himaláji a v karakoramů*. (přeložila: Schülerová P.). 1. vydání. Praha: Brána. 2003. ISBN 80-7243-168-4.
- MESSNER, R. *Bílá samota: má dlouhá cesta k vrcholům Himaláje*. (přeložil: Hlavička J.). 1. vydání. Praha: Brána. 2004. ISBN 80-7243-211-7
- MESSNER, R. *Má cesta: života legendárního horolezce*. (přeložil: Voříšek J.). 1. vydání. Praha: Brána. 2007. ISBN 978-80-7243-308-7.
- ŘÍČAN, P. *Psychologie: příručka pro studenty*. 1. vydání. Praha: Portál. 2005. ISBN 80-7178-923-2.

8.2. Elektronické publikace

- Maslowova pyramida potřeb a hodnot [online]. [citováno 2010-06-03]
Dostupné z: <http://www.skuhry.com/img/maslow.gif>
- ŠPITZ, J. *Etické souvislosti vztahové odpovědnosti v terapii: etika pro třetí tisíciletí?* [online]. Liberec: Institut rodinné terapie a psychosomatické medicíny v Liberci, o. p. s. 2010. Dostupné z:
http://www.lirtaps.cz/psychosomatika/psomweb2004_5/spitz_504.htm

9 . Přílohy

Nanga parbat – Hruža smrti _____ 47

Tibetem na Mount Everest sólový výstup _____ 50